

Μετασχηματισμοί τραπεζών και τα φορολογικά ζητήματα που αναφύονται από την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων

ΤΙΜΟΛΕΟΝΤΟΣ ΛΙΖΑΡΔΟΥ
Δικηγόρου-Οικονομολόγου

I. Εισαγωγικό μέρος

Οι συγχωνεύσεις και γενικότερα οι μετασχηματισμοί των επιχειρήσεων σε νέα σχήματα επιχειρηματικής δράσης είναι φαινόμενα που πραγματοποιούνται σήμερα όσο ποτέ άλλοτε. Οι σκληροί κανόνες της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και η ταχύτητα μεταβαλλόμενη τεχνολογία, καθιστούν απαραίτητη τη διαρκή επαγρύπνηση των επιχειρήσεων στην υιοθέτηση των νέων επιχειρηματικών μοντέλων και τεχνολογιών και τη συνεχή προσαρμογή τους στα εκάστοτε νέα δεδομένα. Οι επιχειρήσεις που τυχόν καθυστερούν ή ολιγωρούν στη λήψη αποφάσεων νέων επιχειρηματικών επιλογών, καθιστούν αβέβαιη τη μελλοντική τους επιβίωση.

Οι τράπεζες που όπως πάντοτε έπαιζαν και συνεχίζουν να παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στο επιχειρηματικό γίγνεσθαι σε παγκόσμιο επίπεδο με την υιοθέτηση νέων επιχειρηματικών σχεδιασμών και χρηματοοικονομικών προϊόντων προπορεύονται στη δυναμική αυτή μετεξέλιξη, διαμορφώνοντας νέα δεδομένα και καταργώντας γνωστά τραπεζικά σχήματα και ονόματα που δέσποζαν στην αγορά επί σειρά δεκαετιών. Το φαινόμενο αυτό το

βλέπουμε να διαμορφώνεται κατά τον ίδιο δυναμικό τρόπο και στον Ελλαδικό χώρο.

Σκοπός του παρόντος σημειώματος είναι να διερευνηθούν οι φορολογικές κυρίως συνέπειες που επέρχονται κατά τους μετασχηματισμούς των τραπεζικών επιχειρήσεων σε διάφορα νομικά σχήματα και ειδικότερα κατά τις μεταξύ τους συγχωνεύσεις, διασπάσεις, αποσχίσεις τμημάτων τους, κλάδων ή υποκαταστημάτων, με βάση το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα.

Προτού προβούμε στην εξέταση των ζητημάτων και των συνεπειών που επέρχονται, θεωρούμε χρήσιμο να παραθέσουμε το νομοθετικό πλαίσιο με βάση το οποίο πραγματοποιούνται οι μετασχηματισμοί αυτοί.

II. Νομοθετικό πλαίσιο

Τα βασικά νομοθετήματα που σχετίζονται με τους μετασχηματισμούς των τραπεζών είναι τα εξής:

- Το άρθρο 16 του Ν.2515/1997 περί συγχώνευσης πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Τα άρθρα 68-89 του Κ.Ν.2190 που αφορούν τις Συγχωνεύσεις και Διασπάσεις των ΑΕ.

➤ Το πρώτο κεφάλαιο του νόμου 2578/1998 [άρθρα 1-7] που αφορά διατάξεις με τις οποίες εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με τις διατάξεις της υπ' αριθ. 90/434/ΕΟΚ οδηγίας του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (L 225/20.8.1990), σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς για τις συγχωνεύσεις, διασπάσεις, εισφορές ενεργητικού και ανταλλαγές τίτλων που αφορούν εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών.

Τα παραπάνω ισχύουν σε συνδυασμό με τις διατάξεις του Ν.2076/1992 με τις οποίες εναρμονίστηκε η ελληνική τραπεζική νομοθεσία με τις διατάξεις της υπ' αριθ. 89/646/ΕΟΚ οδηγίας του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (L 386/30.12.89).

Επίσης πρέπει να αναφερθεί ότι οι διατάξεις του Ν. 2292/1953 περί συγχωνεύσεως ανωνύμων τραπεζικών εταιρειών έπαυσαν να ισχύουν.

III. Ποιες είναι οι νομικές πράξεις στις οποίες αναφέρονται οι παραπάνω διατάξεις

Οι πράξεις στις οποίες αναφέρονται οι παραπάνω διατάξεις είναι:

1. Όλες οι μορφές συγχωνεύσεων και ειδικότερα η συγχώνευση με απορρόφηση, η συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας και η συγχώνευση θυγατρικής από τη μητρική της που κατέχει το σύνολο των μετοχών της πρώτης (παράγραφος 1 του αρθ. 16 Ν.2515/97).

1.1. Στη συγχώνευση με απορρόφηση μία ή περισσότερες ανώνυμες εταιρείες μεταβιβάζουν, συνεπεία λύσης η οποία επέρχεται χωρίς να γίνει εκκαθάριση, το σύνολο των περιουσιακών τους στοιχείων (ενεργητικού και παθητικού), σε άλλη προϋπάρχουσα ανώνυμη εταιρεία, έναντι παροχής στους μετόχους των λυομένων εταιρειών, εκδιδόμενων νέων μετοχών της άλλης εταιρείας και, ενδεχομένως, έναντι καταβολής προς αυτούς ενός χρηματικού ποσού σε μετρητά προς συμψηφισμό των τίτλων που δικαιούνται, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το

10% της ονομαστικής αξίας των τίτλων αυτών (άρθρο 68 παρ. 2 Κ.Ν. 2190).

1.2. Στη συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας δύο ή περισσότερες ανώνυμες εταιρείες μεταβιβάζουν, συνεπεία λύσης η οποία επέρχεται χωρίς να γίνει εκκαθάριση, το σύνολο των περιουσιακών τους στοιχείων (ενεργητικού και παθητικού), σε μία νέα εταιρεία που ιδρύουν, έναντι διανομής στους μετόχους τους εκδιδόμενων μετοχών της νέας εταιρείας και, ενδεχομένως, έναντι καταβολής προς αυτούς ενός χρηματικού ποσού σε μετρητά προς συμψηφισμό των τίτλων που δικαιούνται, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10% της ονομαστικής αξίας των τίτλων αυτών (άρθρο 68 παρ. 3 Κ.Ν. 2190).

1.3. Στην απορρόφηση θυγατρικής από τη μητρική της, όταν η τελευταία κατέχει το σύνολο των τίτλων του κεφαλαίου της πρώτης. Με την απορρόφηση επέρχεται μεταβίβαση του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων (ενεργητικού και παθητικού) της θυγατρικής, στη μητρική της, συνεπεία λύσης αυτής χωρίς να επέλθει εκκαθάριση (άρθρο 78 Κ.Ν. 2190).

1.4. Τέλος εξομοιώνεται με συγχώνευση και η πράξη με την οποία μία ή περισσότερες ανώνυμες εταιρείες μεταβιβάζουν, μετά από λύση τους χωρίς να ακολουθήσει εκκαθάριση, σε άλλη το σύνολο της περιουσίας τους (ενεργητικό και παθητικό) έναντι απόδοσης στους μετόχους των εξαγοραζόμενων εταιρειών του αντιτίμου των δικαιωμάτων τους (άρθρο 79 Κ.Ν. 2190).

2. Στη διάσπαση κατά την οποία μία ανώνυμη εταιρεία (διασπώμενη) λύεται χωρίς να επέλθει εκκαθάρισή της και μεταβιβάζει το σύνολο των περιουσιακών της στοιχείων (ενεργητικού και παθητικού), σε δύο ή περισσότερες προϋπάρχουσες ανώνυμες εταιρείες (διάσπαση με απορρόφηση) ή νέες ανώνυμες εταιρείες (διάσπαση με σύσταση νέων εταιρειών), έναντι αναλογικής διανομής στους μετόχους της εκδιδόμενων μετοχών των προϋπαρχουσών ή των νέων εταιρειών, κατά περίπτωση και, ενδεχομένως, έναντι καταβολής προς αυτούς ενός χρηματικού ποσού σε μετρητά προς συμψηφισμό των τίτλων που δικαιούνται το οποίο δεν μπορεί να

υπερβαίνει το 10% της ονομαστικής αξίας των τίτλων αυτών ή της λογιστικής αξίας τους σε περίπτωση που οι τίτλοι δεν έχουν ονομαστική αξία (άρθρο 81 Κ.Ν. 2190 - παράγραφος 16 του αρθ. 16 Ν2515/97).

3. Στη μεταβίβαση από λειτουργούν πιστωτικό ίδρυμα κλάδου, μέρους ή τμήματος της επιχείρησής του ή υποκαταστήματός του προς άλλο λειτουργούν πιστωτικό ίδρυμα (παράγραφος 16 του άρθ. 16 Ν2515/97).

4. Στην ανταλλαγή τίτλων, με την οποία μία εταιρεία αποκτά συμμετοχή στο κεφάλαιο (μετοχές) άλλης εταιρείας, σε ποσοστό το οποίο της παρέχει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου της εταιρείας αυτής, έναντι παροχής στους μετόχους της δεύτερης αυτής εταιρείας, σε αντάλλαγμα των τίτλων τους, παραστατικών τίτλων του κεφαλαίου της πρώτης και, ενδεχομένως, έναντι καταβολής συμψηφιστικού ποσού σε μετρητά, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10% της ονομαστικής αξίας των τίτλων αυτών ή της λογιστικής αξίας τους, σε περίπτωση που οι τίτλοι δεν έχουν ονομαστική αξία (άρθρο 2 Ν.2578/1997).

IV. Το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων

Από τα προαναφερθέντα νομοθετήματα το άρθρο 16 του Ν.2515/1997 περιλαμβάνει κυρίως διατάξεις φορολογικές, τα δε άρθρα 3-7 του Ν.2578/1998 είναι αμιγώς φορολογικού περιεχομένου. Δηλαδή αμφότεροι οι νόμοι περιέχουν ευνοϊκές φορολογικές ρυθμίσεις στις επιχειρήσεις που πραγματοποιούν τους νομικούς μετασχηματισμούς που προαναφέρθηκαν. Ένα σοβαρό κατά την άποψή μου θέμα είναι να καθορισθεί το πλαίσιο εφαρμογής κάθε ενός από τα παραπάνω νομοθετήματα.

Πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16 του Ν.2515/1997

Είναι φανερό από τον τίτλο αλλά και από το περιεχόμενο των διατάξεών του ότι αυτό αναφέρεται αποκλειστικά στα πιστωτικά ιδρύματα αλλά με τους εξής ειδικότερα περιορισμούς.

Στα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν συσταθεί ως *αυτοτελή νομικά πρόσωπα στην Ελλάδα κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 1 του Ν. 2076/1992*. Συνεπώς για τα υποκαταστήματα αλλοδαπών τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα, εφόσον δεν έχουν αυτοτελή νομική προσωπικότητα, δεν πρέπει να ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 16.

Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει κανείς από τη διατύπωση της παρ. 1 του άρθρου 16 όπου γίνεται αναφορά μόνο στην παράγραφο 1 του άρθρου 2 του Ν.2076/92 και όχι στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, όπου δίδεται ο ορισμός του υποκαταστήματος.

Άλλο ένα επιχείρημα που ενισχύει την άποψη αυτή είναι και το γεγονός ότι οι διατάξεις του άρθρου 16, πέραν αυτών που έχουν καθαρά φορολογικό περιεχόμενο, παραπέμπουν στις διατάξεις περί συγχωνεύσεων και διασπάσεων του Ν.2190, οι οποίες ισχύουν μόνο για τις ανώνυμες εταιρείες που έχουν συσταθεί κατά το Ελληνικό εταιρικό δίκαιο.

Εάν δεχθούμε τη θέση αυτή σημαίνει ότι το νομικό πλαίσιο του άρθρου 16 δεν μπορεί να εφαρμοσθεί στην περίπτωση συγχώνευσης μεταξύ Ελληνικής και αλλοδαπής τράπεζας, πχ ενός υποκαταστήματος αλλοδαπής τράπεζας που λειτουργεί στην Ελλάδα με Ελληνική τράπεζα ή ακόμη μεταξύ αλλοδαπών τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα πχ για τη συγχώνευση των περιουσιακών στοιχείων που έχουν δύο λειτουργούντα στην Ελλάδα υποκαταστήματα αλλοδαπών τραπεζών, όταν επέρχεται η συγχώνευση των τραπεζών στην έδρα τους.

Ως συνέπεια της θέσεως αυτής είναι ότι στις περιπτώσεις αυτές δεν παρέχονται οι φορολογικές απαλλαγές που προβλέπονται από αυτό.

Τέλος ρητά εξαιρούνται από τις διατάξεις του άρθρου 16

- > Οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί
- > Η Τράπεζα της Ελλάδος
- > Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο
- > Η ΕΤΒΑ
- > Καθώς και τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος και εξαιρούνται από τις κοι-

νοτικές οδηγίες που αφορούν τα πιστωτικά ιδρύματα (παρ. 3 του άρθρου 16).

Πεδίο εφαρμογής των άρθρων 1-7 του Ν.2578/1998⁽¹⁾

Όπως προαναφέρθηκε οι διατάξεις αυτές παρέχουν απαλλαγές από φορολογικές υποχρεώσεις στην Ελλάδα για μετασηματισμούς επιχειρήσεων που λειτουργούν στην Ελλάδα, αλλά η έδρα τους βρίσκεται σε άλλο κράτος της ΕΕ. Η βασική μας παρατήρηση είναι ότι από την όλη δομή του νόμου αυτού φαίνεται να μην αποκλείεται κατ' αρχήν η εφαρμογή των διατάξεών του, με τις προϋποθέσεις εφαρμογής του, και για τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στα κράτη μέλη της ΕΕ.

Οι φορολογικές διατάξεις των άρθρων 3-7 του νόμου εφαρμόζονται στις εξής περιπτώσεις και προϋποθέσεις:

1. Για τις συγκεκριμένες νομικές πράξεις που προαναφέραμε στην παρ. II, πλην της συγχωνεύσεως δια εξαγοράς (αρθ. 79 Κ.Ν. 2190 – περίπτωση 1.4. ανωτέρω)

2. Για μεταβιβάσεις συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων (ενεργητικού και παθητικού) επιχειρήσεων τα οποία:

- βρίσκονται στην Ελλάδα,
- δημιουργούν μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα της λήπτριας εταιρείας άλλου κράτους μέλους ή να προσαρτώνται σε υφιστάμενη ήδη μόνιμη εγκατάσταση αυτής στην Ελλάδα και
- συμβάλλουν στη διαμόρφωση φορολογητέων αποτελεσμάτων, για την επιβολή φόρου εισοδήματος στην Ελλάδα.

3. Για εταιρείες που πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις. Οι νομικές πράξεις και ως αποτέλεσμα αυτών οι μεταβιβάσεις των περιουσιακών στοιχείων να λαμβάνουν χώρα μεταξύ εταιρειών, οι οποίες:

- ανήκουν σε δύο διαφορετικά κράτη μέλη της ΕΕ δηλαδή έχουν τη φορολογική τους κατοικία σε αυτά, καθώς επίσης
- έχουν κάποια από τις νομικές μορφές που απαριθμούνται στο Παράρτημα Α⁽²⁾ του νόμου και

➤ υπόκεινται σε κάποιον από τους αναφερόμενους φόρους στο Παράρτημα Β⁽³⁾ του νόμου χωρίς δυνατότητα επιλογής ή απαλλαγής από αυτόν.

Όπως προαναφέραμε το νομικό πλαίσιο του Κ.Ν. 2190 για τις συγχωνεύσεις και διασπάσεις εταιρειών (άρθρα 68-89) καθορίζει τη διαδικασία πραγματοποίησης των πράξεων αυτών *μόνο Ελληνικών ανωνύμων εταιρειών*. Συνεπώς οι φορολογικές συνέπειες που πηγάζουν από πράξεις συγχωνεύσεων και διασπάσεων εταιρειών διαφορετικών κρατών μελών της ΕΕ και οι οποίες ρυθμίζονται από τις διατάξεις 1-7 του Ν.2578/98, *προσκρούουν στην έλλειψη του κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου με το οποίο να είναι δυνατή η πραγματοποίηση τέτοιων πράξεων στην Ελλάδα*.

Τουναντίον η εισφορά περιουσιακών στοιχείων κλάδου, τμήματος ή υποκαταστήματος τραπεζής θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα με το υπάρχον πλαίσιο του νόμου περί ΑΕ και ειδικότερα των τραπεζών, όπως για παράδειγμα:

➤ Η εισφορά λειτουργούντος υποκαταστήματος στην Ελλάδα τράπεζας άλλου κράτους μέλους σε Ελληνική τράπεζα. Η πράξη αυτή κατά την άποψή μου θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί ως εισφορά σε είδος ενεργητικών και παθητικών στοιχείων του υποκαταστήματος στο κεφάλαιο υφιστάμενης ή νεοϊδρυόμενης τράπεζας, που μπορεί να αποτιμηθεί σε χρήμα (αρθ. 8 Κ.Ν. 2190), με αντάλλαγμα τις μετοχές της τράπεζας οι οποίες θα δοθούν στην ξένη τράπεζα. Η αποτίμηση της εισφοράς σε είδος θα γίνει από την Επιτροπή του αρθ. 9 του νόμου.

➤ Η εισφορά από Ελληνική τράπεζα των περιουσιακών στοιχείων που συγκροτούν τμήμα ή υποκατάστημά της, σε λειτουργούσα μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα τράπεζας άλλου κράτους μέλους. Η πράξη της εισφοράς των περιουσιακών στοιχείων

⁽¹⁾ Εκτενής ανάλυση των διατάξεων του νόμου έχει γίνει από το συντάκτη του παρόντος στο Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας στα τεύχη 1167, σελ. 1682 επ. και 1168, σελ. 1770 επ.

⁽²⁾ Για την Ελλάδα εφαρμόζεται για νομικά πρόσωπα που λειτουργούν ως Ανώνυμη Εταιρεία.

⁽³⁾ Για την Ελλάδα αναφέρεται ο Φόρος Εισοδήματος Νομικών Προσώπων.

θα πραγματοποιηθεί με αντάλλαγμα τις μετοχές της αλλοδαπής τράπεζας που θα προέλθουν από αύξηση του κεφαλαίου της έδρας στο εξωτερικό. Η αύξηση του κεφαλαίου της αλλοδαπής τράπεζας που θα γίνει με την εισφορά των περιουσιακών στοιχείων στη μόνιμη εγκατάστασή της στην Ελλάδα θα πραγματοποιηθεί με βάση την ισχύουσα νομοθεσία του κράτους της έδρας της τράπεζας. Η πράξη ανταλλαγής περιουσιακών στοιχείων με άλλα (μετοχές ή τίτλοι αλλοδαπής προέλευσης με περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται στην Ελλάδα) εξεταζόμενη με βάση την Ελληνική νομοθεσία, θα αντιμετωπισθεί κατά τη γνώμη μου ως σύμβαση πωλήσεως (ανταλλαγή).

➤ Εισφορά περιουσιακών στοιχείων υποκαταστήματος στην Ελλάδα τράπεζας άλλου κράτους μέλους σε τράπεζα άλλου κράτους μέλους. Η πράξη αυτή μπορεί να προκύψει συνέπεια πράξης συγχώνευσης που πραγματοποιείται μεταξύ δύο τραπεζών διαφορετικών κρατών μελών (εκτός της Ελλάδος), πχ Γαλλική τράπεζα που διατηρεί υποκατάστημα στην Ελλάδα απορροφάται από Ιταλική και εάν η τελευταία διατηρεί υποκατάστημα στην Ελλάδα θα επέλθει συγχώνευση των δύο υποκαταστημάτων, δηλαδή τα περιουσιακά στοιχεία του υποκαταστήματος της Γαλλικής θα μεταβιβασθούν στο υποκατάστημα της Ιταλικής. Εάν η τελευταία δεν διατηρεί, θα γίνει σύσταση του υποκαταστήματος με τα περιουσιακά στοιχεία του υποκαταστήματος της απορροφώμενης.

Με βάση τα προαναφερθέντα συνάγεται ότι δεν μπορεί να τύχουν εφαρμογής οι φορολογικές απαλλαγές των διατάξεων των δύο νομοθετημάτων, σε περιπτώσεις μετασχηματισμών τραπεζών, οι οποίες δεν πληρούν τις προϋποθέσεις εφαρμογής των ως άνω διατάξεων. Περιπτώσεις αυτής της κατηγορίας θα μπορούσαμε να αναφέρουμε για παράδειγμα τη συγχώνευση:

- δύο αλλοδαπών τραπεζών (ΗΠΑ και Καναδά) των οποίων η έδρα κάθε μιας βρίσκεται σε διαφορετικό κράτος εκτός όμως της ΕΕ και οι οποίες διατηρούν υποκαταστήματα στην Ελλάδα, ή
- δύο αλλοδαπών τραπεζών των οποίων η έδρα

κάθε μιας βρίσκεται σε ένα και το αυτό κράτος μέλος της ΕΕ (πχ δύο Γαλλικών) και οι οποίες διατηρούν υποκαταστήματα στην Ελλάδα.

Και στις δύο περιπτώσεις αυτές, οι πράξεις μεταβιβάσεως των περιουσιακών τους στοιχείων που συγκροτούν τα υποκαταστήματά τους στην Ελλάδα θα υποστούν τις φορολογικές συνέπειες με βάση την Ελληνική νομοθεσία, σε συνδυασμό με τις διατάξεις περί αποφυγής διπλής φορολογίας, εφόσον βέβαια υπάρχουν διμερείς Συμβάσεις μεταξύ της Ελλάδος και της χώρας της έδρας των τραπεζών.

V. Οι φορολογικές απαλλαγές που παρέχονται και τα ζητήματα που ανακύπτουν

Δεδομένης της θεωρητικής σημασίας που αποκτούν οι διατάξεις των άρθρων 3-7 του νόμου 2578, λόγω της περιορισμένης πρακτικής τους εφαρμογής στην Ελλάδα, τα φορολογικά ζητήματα που θα αναφερθούν στη συνέχεια είναι αυτά που απορρέουν από την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 16 του Ν.2515/97 και αφορούν τις πράξεις μετασχηματισμών μεταξύ ημεδαπών τραπεζών. Ειδικότερα με τις διατάξεις του άρθρου αυτού:

1. Παρέχονται απαλλαγές από τη φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων και ειδικότερα:

1.1. Η απαλλαγή από την υπεραξία που προκύπτει κατά τη συγχώνευση, διάσπαση ή την εισφορά τμήματος ή υποκαταστήματος.

Σύμφωνα με την παρ. 11 ουδεμία φορολογική υποχρέωση δημιουργείται για τη νέα τράπεζα που συνιστάται με τη συγχώνευση ή για την απορροφώσα και την απορροφώμενη, καθώς και για τους μετόχους τους, ως συνέπεια της συγχώνευσης, ιδίως για τυχόν εμφανιζόμενες υπεραξίες που προκύπτουν από τη συγχώνευση. Η διάταξη αυτή ισχύει και επί διασπά-

σεως τραπεζών καθώς και επί εισφοράς από λειτουργούσα τράπεζα κλάδου, μέρους, τμήματος ή υποκαταστήματος σε άλλη υφιστάμενη (παράγραφος 16).

Η διάταξη αυτή έχει περιεχόμενο για τις συγχωνευόμενες τράπεζες στις περιπτώσεις εκείνες όπου σύμφωνα με την παράγραφο 4, για την εκτίμηση των περιουσιακών τους στοιχείων συντάσσεται έκθεση προς τη γενική συνέλευση των μετόχων από την Επιτροπή Εμπειρογνομόνων του άρθρου 9 του Κ.Ν. 2190/1920 εφαρμοζομένων των διατάξεων του άρθρου 71 του Κ.Ν. 2190/1920.

Ανάλογα με τη νομική πράξη που θα διενεργηθεί, η υπεραξία θα εμφανισθεί ως ακολούθως:

➤ Στα βιβλία της συγχωνεύουσας τράπεζας σε ειδικό αποθεματικό (λογαριασμός 41) υπεραξίας από τη συγχώνευση. Η τυχόν ενσωμάτωση της υπεραξίας στο μετοχικό κεφάλαιο της νέας ή της απορροφώσας τράπεζας δεν επιτρέπεται κατά την άποψή μου από τη διάταξη του προτελευταίου εδαφίου της παραγράφου 5, το οποίο ορίζει ότι, ως μετοχικό κεφάλαιο της τράπεζας που προέρχεται από τη συγχώνευση θεωρείται το άθροισμα των μετοχικών κεφαλαίων των υπό συγχώνευση τραπεζών.

➤ Στα βιβλία του μετόχου της απορροφηθείσας τράπεζας – εάν και αυτός είναι τράπεζα – σε ειδικό αποθεματικό υπό τον τίτλο “Διαφορές από αναπροσαρμογή αξίας συμμετοχών και χρεογράφων”⁽⁴⁾ (λογαριασμός 41.06), καθόσον θα γίνει αντικατάσταση των μετοχών της απορροφηθείσας τράπεζας με τις νέες μετοχές της απορροφώσας.

➤ Στην περίπτωση εισφοράς τμήματος ή υποκαταστήματος, στα βιβλία της εισφέρουσας τράπεζας θα εμφανισθεί σε ειδικό αποθεματικό υπεραξίας από την ανατίμηση των περιουσιακών στοιχείων που συγκροτούν το εισφερόμενο υποκατάστημα. Η εισφέρουσα το υποκατάστημα θα λάβει σε αντάλλαγμα μετοχές της τράπεζας που το αποκτά.

Ενα άλλο ζήτημα που σχετίζεται με την υπεραξία και το οποίο δεν ορίζεται από το Ν.2515 είναι κατά πόσο υπάρχει δυνατότητα στην τράπεζα που προέκυψε από τη συγχώνευση να διενεργεί ετήσιες αποσβέσεις σε ολόκληρο το ποσό της υπεραξίας

του παγίου στοιχείου ή μόνο στο μέρος αυτής που αναλογεί στην αναπόσβεστη αξία του. Εφόσον δεν υπάρχει ρητή απαγορευτική αναφορά στο νόμο, θα πρέπει να γίνεται σε ολόκληρο το ποσό της υπεραξίας που αντιστοιχεί στα ανατιμηθέντα πάγια. Η άποψη αυτή βρίσκει έδαφος στην παρ. 3 του άρθρου 2 του ΠΔ 100/98 η οποία ορίζει ότι οι διενεργούμενες τακτικές αποσβέσεις υπολογίζονται στην αξία κτήσεως των παγίων περιουσιακών στοιχείων προσαυξημένης με τις δαπάνες προσηκόντων και βελτιώσεων ή της αναπροσαρμοσμένης αξίας όπως η αξία αυτή εξευρίσκεται σύμφωνα με τις ισχύουσες κάθε φορά σχετικές διατάξεις.

Όλα τα προαναφερθέντα δεν ισχύουν εάν ακολουθηθεί η διαδικασία που προβλέπει η παρ. 5, όπου αντί της εκτίμησης από την Επιτροπή του άρθρου 9, γίνει ενοποίηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των υπό συγχώνευση τραπεζών όπως αυτά εμφανίζονται στους ισολογισμούς τους που συντάσσονται για το σκοπό αυτό. Στην περίπτωση αυτή δεν θα προκύψει υπεραξία.

1.2. Μη φορολόγηση αφορολόγητων κρατήσεων και αποθεματικών

Σύμφωνα με την παράγραφο 12, τα ειδικά αφορολόγητα αποθεματικά εκ των μη διανεμόμενων κερδών ή άλλα αφορολόγητα αποθεματικά ή αφορολόγητες κρατήσεις επί των κερδών που υφίστανται στις συγχωνευόμενες τράπεζες δεν υπόκεινται σε φορολόγηση κατά το χρόνο της συγχώνευσης, εφόσον μεταφέρονται και εμφανίζονται αυτούσια σε αντίστοιχους ειδικούς λογαριασμούς της απορροφώσας ή της νέας τράπεζας.

Αποθεματικά ή κρατήσεις της κατηγορίας αυτής μπορούν να αναφερθούν τα εξής:

➤ ***Τα Αποθεματικά που σχηματίστηκαν από απαλλασσόμενα της φορολογίας έσοδα καθώς και από τα***

⁽⁴⁾ Βλέπετε Το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών Εμ. Σακέλλη Πρώτη Έκδοση σελ. 343 επόμ.

έσοδα που φορολογήθηκαν κατ' ειδικό τρόπο, τα οποία παρακολουθούνται στους λογαριασμούς:

41.90 βα. Αποθεματικά από απαλλασσόμενα της φορολογίας έσοδα

41.91 ββ. Αποθεματικά από έσοδα φορολογηθέντα κατ' ειδικό τρόπο.

➤ Το “Αποθεματικό από την αποτίμηση και τη διάθεση χρεογράφων” του άρθρου 38 Ν.2238/94, το οποίο κατατάσσεται σε υπολογισμό του 41.04 ως “ειδικό αποθεματικό χρεογράφων”⁽⁴⁾. Στην πίστωση του λογαριασμού αυτού μεταφέρονται τα κέρδη από πώληση μετοχών εισηγμένων στο χρηματιστήριο (Αθηνών ή αλλοδαπό), ενώ στη χρέωσή του οι τυχόν ζημίες από την πώλησή τους ή την αποτίμησή τους κατά το τέλος της χρήσεως. Το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού αυτού είναι αφορολόγητο εφόσον παραμένει αδιανέμητο.

➤ Οι “διαφορές αναπροσαρμογής αξίας συμμετοχών και χρεογράφων” Λογαριασμός 46.06⁽⁴⁾. Στο λογαριασμό αυτό μεταφέρει η μέτοχος τράπεζα την αξία των μετοχών που της διανέμονται δωρεάν από τις θυγατρικές της εταιρείες όταν αυτές κεφαλαιοποιούν την υπεραξία από την ανά τετραετία αναπροσαρμογή των ακινήτων τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.2065/92 (άρθρα 20-27).

➤ Η σχηματισθείσα “πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις”, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 105 του Ν.2238/94, η οποία εμφανίζεται στο Λογαριασμό 44.03⁽⁴⁾.

2. Απώλεια του δικαιώματος μεταφοράς των ζημιών προς συμψηφισμό με κέρδη επομένων ετών

Σύμφωνα με την παράγραφο 6, εφόσον μεταξύ των στοιχείων του παθητικού των υπό συγχώνευση τραπεζών υφίσταται υπόλοιπο ζημιών τρέχουσας ή προηγούμενων χρήσεων, το υπόλοιπο αυτό εμφανίζεται σε ιδιαίτερο λογαριασμό στον ισολογισμό της προερχόμενης από τη συγχώνευση τράπεζας. Για το ποσό αυτό των ζημιών δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 4 του Ν. 2238/1994.

Από την παραπάνω διατύπωση του νόμου είναι

φανερό ότι η τυχόν ζημία που υφίσταται κατά τη συγχώνευση και θα εμφανισθεί στον ισολογισμό συγχώνευσης τον οποίο θα συντάξει η απορροφώμενη, θα πρέπει να εμφανισθεί και στον ισολογισμό της νέας τράπεζας ή της απορροφώσας, χωρίς όμως να παρέχεται δικαίωμα στην τελευταία συμψηφισμού της ζημίας αυτής με τα κέρδη των επομένων χρήσεων.

Η ως άνω αντιμετώπιση της ζημίας που υφίσταται κατά το χρόνο της συγχώνευσης έχει εφαρμογή και στην περίπτωση που η απορροφώσα τράπεζα έχει ζημία παρελθουσών χρήσεων φορολογικώς αναγνωριζόμενη, με συνέπεια ούτε η ζημία αυτή να δύναται να συμψηφιστεί με τα μελλοντικά της κέρδη.

Κατά την άποψή μου η διάταξη αυτή αποτελεί σοβαρό αντικίνητρο καθότι για τις επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα ένας τρόπος εξυγιάνσεώς τους είναι και η λύση του μετασχηματισμού τους. Αξίζει να αναφερθεί ότι ανάλογη απαγορευτική διάταξη υπάρχει και στο Ν.2166/93, Κίνητρα Ανάπτυξης Επιχειρήσεων.

3. Σύνταξη ισολογισμού συγχωνεύσεως και υποβολή δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος

Σύμφωνα με το πρώτο και τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 5, οι υπό συγχώνευση τράπεζες συντάσσουν ισολογισμούς συγχωνεύσεως και τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού που εμφανίζονται σ' αυτούς μεταφέρονται ως στοιχεία του ισολογισμού της τράπεζας της απορροφώσας ή της νέας. Η ημερομηνία των ισολογισμών αυτών είναι κοινή και μπορεί να ανατρέχει μέχρι και στη ληκτική ημερομηνία της τελευταίας κλεισιμένης χρήσης. Όλες οι πράξεις που διενεργούνται από τις συγχωνευόμενες τράπεζες μετά την ημερομηνία των ισολογισμών συγχώνευσης θεωρούνται ότι διενεργήθηκαν για λογαριασμό του προερχόμενου από τη συγχώνευση νομικού προσώπου και τα ποσά αυτών μεταφέρονται με συγκεντρωτική εγγραφή στα βιβλία αυτού.

Από το συνδυασμό των παραπάνω προκύπτει ότι οι συγχωνευόμενες τράπεζες μετά τη σύνταξη του ισο-

λογισμού συγχωνεύσεως που συντάσσεται σε κοινή ημερομηνία, εφόσον κατά το νόμο συνεχίζουν να υφίστανται ως νομικά πρόσωπα συνεχίζουν να διενεργούν συναλλαγές επ' ονόματί τους τις οποίες και καταχωρούν στα βιβλία τους. Όλες οι πράξεις αυτές που γίνονται μετά το χρόνο κατάρτισης του ισολογισμού συγχωνεύσεως και μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία συγχωνεύσεως για φορολογικούς σκοπούς θεωρείται ότι διενεργούνται για λογαριασμό της νέας τράπεζας ή της απορροφώσας και θα μεταφερθούν με συγκεντρωτική εγγραφή στα βιβλία της τελευταίας κατά την ολοκλήρωση της διαδικασίας συγχώνευσης.

Συνεπώς οι συγχωνεόμενες θα πρέπει να φορολογούνται για τα τυχόν κέρδη που προκύπτουν μέχρι του χρόνου σύνταξης από μέρους τους του ισολογισμού συγχώνευσης και να υποβάλλουν σχετική δήλωση. Ενώ τα κέρδη που θα προκύψουν από τις συναλλαγές που θα διενεργηθούν μετά το χρόνο σύνταξης του ισολογισμού συγχώνευσης και μέχρι του χρόνου ολοκλήρωσης της διαδικασίας συγχώνευσης φορολογούνται στο όνομα της νέας τράπεζας ή της απορροφώσας.

Σύμφωνα με την παράγραφο 16 η οποία ορίζει ότι οι διατάξεις της παραγράφου 5 ισχύουν και στις περιπτώσεις διασπάσεως ή εισφοράς τμήματος ή υποκαταστήματος, είναι απορίας άξιο, εάν στην περίπτωση εισφοράς τμήματος θα απαιτηθεί η σύνταξη ισολογισμού για την τράπεζα που το εισφέρει, αφού αυτή εξακολουθεί να υφίσταται και να λειτουργεί ως νομικό πρόσωπο και μετά την εισφορά του τμήματός της.

4. Παρέχονται απαλλαγές από τον ΦΠΑ

Σύμφωνα με τις παραγράφους 9 και 17 προκειμένου για τον ΦΠΑ κατά την εισφορά και μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων των συγχωνευομένων τραπεζών καθώς και κατά την εισφορά τμήματος ή υποκαταστήματος, εφαρμόζονται οι διατάξεις της παρ.4 του άρθρου 5 του Ν.1642/86.

Η παραπομπή από το νόμο μόνο στη διάταξη της

παραγράφου 4 του άρθρου 5 ενέχει τον κίνδυνο να θεωρηθεί ότι οι πράξεις αυτές υπάγονται στον ΦΠΑ. Κατά την άποψή μου η διάταξη της παρ. 4 θα πρέπει να συνδυαστεί με την περ. λ' της παραγράφου 1 του άρθρου 18 του Ν.1642/86.

Συγκεκριμένα το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 5 αναφέρει ότι η διάταξη δεν έχει εφαρμογή (δηλαδή ότι η μεταβίβαση δεν υπόκειται σε ΦΠΑ), *αν το πρόσωπο που μεταβιβάζει ή το πρόσωπο που αποκτά τα αγαθά ενεργεί πράξεις για τις οποίες δεν παρέχεται δικαίωμα έκπτωσης του φόρου* δηλαδή εν προκειμένω οι τράπεζες.

Ενώ υπάρχει συγκεκριμένη απαλλακτική διάταξη που είναι η περίπτωση λ' του άρθρου 18 περί ΦΠΑ η οποία επί λέξει αναφέρει τα εξής: “η παράδοση αγαθών επιχείρησης ως συνόλου, κλάδου ή μέρους αυτής από επαχθή ή χαριστική αιτία ή με τη μορφή εισφοράς σε υφιστάμενο ή συνιστώμενο νομικό πρόσωπο, από δραστηριότητα αποκλειστικά απαλλασσόμενη ή εξαιρούμενη από το φόρο, εφόσον τα αγαθά αυτά είχαν αποκτηθεί με φόρο προστιθέμενης αξίας και δεν έχει παρασχεθεί, ούτε ασκηθεί άμεσα, δικαίωμα έκπτωσης, καθώς επίσης και η παράδοση αγαθών των οποίων η κτήση ή η διάθεση έχει εξαιρεθεί από το δικαίωμα έκπτωσης σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 23”.

Εάν οι συγχωνεόμενες τράπεζες έχουν διενεργήσει πράξεις που παρέχουν δικαίωμα έκπτωσης του ΦΠΑ των εισροών τους, θα πρέπει κατά την άποψή μου να απαλλάσσονται και αυτές, καθότι η περίπτωση αυτή καλύπτεται από το συνδυασμό των δύο διατάξεων (της παρ. 4 του άρθρου 5 και της περιπ. λ' της παρ. 1 του άρθρου 18).

5. Παρέχεται απαλλαγή από το φόρο συγκέντρωσης κεφαλαίου (ΦΣΚ) υπό ορισμένες προϋποθέσεις

Προκειμένου για τον ΦΣΚ ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 18 του Ν.1676/86 σε συνδυασμό με την παρ. 41 του άρθρου 15 του Ν.2166. (παρ. 9 και 11 του άρθρου 16) και ειδικότερα

- Κατά τη συγχώνευση όπου δεν επέρχεται ποσοτική μεταβολή των μετοχικών κεφαλαίων των συγχωνευόμενων τραπεζών, δεν υπάρχει υποχρέωση καταβολής ΦΣΚ κατά τα οριζόμενα στην παρ. 4 του άρθρου 18.
- Εάν συνεπεία της εκτίμησης των περιουσιακών στοιχείων των συγχωνευόμενων τραπεζών από την επιτροπή του άρθρου 9 του 2190, προκύψει υπεραξία η οποία κεφαλαιοποιηθεί, το ποσό αυτής θα υπαχθεί σε ΦΣΚ, σύμφωνα με την παρ. 41 του άρθρου 15 του Ν.2166/93. Εδώ κατά την άποψή μου υπάρχει μία αντίφαση στο νόμο που ενώ δεν επιτρέπει την κεφαλαιοποίηση της υπεραξίας, – όπως προκύπτει από το προτελευταίο εδάφιο της παραγράφου 5 – στην παράγραφο 9 μνημονεύεται η παράγραφος 41 του άρθρου 15 Ν.2166 η οποία αναφέρεται στην κεφαλαιοποίηση της υπεραξίας.
- Ωσαύτως στην περίπτωση εισφοράς τμήματος ή υποκαταστήματος σε λειτουργούσα τράπεζα, για την αύξηση του κεφαλαίου της απορροφώσας το τμήμα ή υποκατάστημα τραπεζής που θα γίνει με την καθαρή αξία του εισφερόμενου τμήματος, θα καταβληθεί ΦΣΚ σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 18 του Ν.1676/86.

6. Λοιπές φορολογικές απαλλαγές

Σύμφωνα με την παράγραφο 9, κάθε σχετική πράξη ή συμφωνία που αφορά την εισφορά ή μεταβίβαση στοιχείων ενεργητικού ή παθητικού ή άλλων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, καθώς και κάθε εμπράγματου ενοχικού ή άλλου δικαιώματος, οι μετοχές που θα εκδοθούν, οι αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων των συγχωνευόμενων πιστωτικών ιδρυμάτων, η σχέση συμμετοχής στο κεφάλαιο της νέας τράπεζας, καθώς και κάθε άλλη συμφωνία ή πράξη που απαιτείται για τη συγχώνευση, τη σύσταση και το καταστατικό, η δημοσίευσή τους στο ΦΕΚ και η μεταγραφή στα βιβλία μεταγραφών εμπραγμάτων δικαιωμάτων *απαλλάσσονται παντός φόρου, τέλους χαρτοσήμου ή άλλου τέλους, εισφοράς ή δικαιώματος υπέρ του Δημοσίου ή οποιουδήποτε τρίτου*, συμπεριλαμβανομένων των αμοιβών των παγίων και αναλογικών δικαιωμάτων ή άλλων τελών υπέρ υποθηκοφυλάκων.

Στις παραπάνω απαλλαγές συμπεριλαμβάνεται και ο φόρος μεταβίβασης των ακινήτων που θα περιέλθουν στη συγχωνεύουσα τράπεζα, καθώς και ο φόρος υπεραξίας των αυτοκινήτων που θα μεταβιβασθούν.

